GRAIUL ROMÂNESC

Organ al societății GRAIUL ROMÂNESC

Redacția Str. Paris 29, București III
Adm. Str. C. Disescu 17, București II

Iese lunar sub supravegherea unui Comitet
Abonamentul anual lei 100
în străinătate îndoit

ANUL III, No. 4—5 APRILIE—MAIU 1929

CUPRINSUL

PREȚUL 20 LEI

TIP. BUCOVINA BUCUREȘTI III, CALEA VICTORIEI, 220 TEL. AUTOMAT 210/43

Banca Românească
Str. Smârdan.

LOCO

Articolele, revistele şi ziarele în schimb precum şi orice fel de informaţiuni în legătură cu redactarea revistei se adresează d-lui SIMION C. MÂNDRESCU, Str. Paris No. 29, Bucureşti III, iar cererile de abonamente, abonamentele şi tot ce se referă la administrarea ei d-lui Dr. N. HAMAT, Str. C. Disescu No. 17, Bucureşti II.

Citiţi

Ziare ale Românilor de peste hotare:

„NĂDEJDEA" Ziarul partidului român din reg. S. H. S. Vrsac (Vârşeţ)
„AMERICA" Cleveland, Ohio (U. S. A.)
„TRIBUNA ROMÂNĂ" Detroit, Michigan (U. S. A.)
„STEAUA NOASTRĂ" New-York (U. S. A.)

Reviste despre Românii de peste hotare:

„GRAIUL ROMÂNESC"
Str. Paris 29, Bucureşti III
„PENINSULA BALCANICĂ" Căsuţa poştală 328 (Bucureşti)
„TRIBUNA ROMÂNILOR TRANSNISTRIENI
Str. Mihai-Viteazul, 50 (Chişinău)
„FLAMBURA PINDULUI" Str. Schitu Măgureanu No. 2, Bucureşti

GRAIUL ROMÂNESC

ORGAN AL SOCIETĂŢII GRAIUL ROMÂNESC

ANUL III, No. 4—5 APRIELIE—MAIU 1929

O NOUĂ AUTOCEFALIE IN BALCANI

de Dimitrie Beratti

De curând s'a declarat constituit primul Sinod al bisericei ortodoxe albaneze, desăvârşindu-se în chipul acesta autocefalia care de fapt a fost proclamată în anul 1922. Prin acest act se desfac ultimele legături de autoritate cari uniau Patriarhia Ecumenică din Constantinopole de Peninsula Balcanică. Libertatea bisericei este o consecinţă naturală a independenţei politice, şi Albania în aceasta n'a făcut, decât să urmeze pilda celorlalte neamuri balcanice cari, după ce au scuturat jugul sultanilor, au înlăturat şi autoritatea patriarhului. Lucru legitim acesta, căci partiarhul de sultan era numit şi dela el deţinea autoritatea exercitată asupra tuturor ortodocşilor din Imperiul Otoman.

Principiul neatârnării bisericilor naţionale este recunoscut de canoanele Sinoadelor Ecumenice ale Ortodoxiei Orientale, şi autocefalia bisericei albaneze a fost proclamată cu stricta observare a acestor canoane, totuşi Patriarhia dela Constantinopole, reeditând acţiunea mânioasă manifestată ori de câte ori au avut loc în trecut separaţiuni similare, nu-şi poate ascunde ciuda nici de data asta. Dacă supărarea Patriarhiei Ecumenice nu este întemeiată, ea o crede totuşi de rigoare, ca să pară consecventă în atitudinea sa faţă de tendinţele de neatârnare ale bisericilor naţionale [1]) Cu atât mai mult de data asta, când vede cum iea sfârşit în Peninsulă autoritatea emanată din faimoasa iradea a lui Mahomet II şi cum se spulberă încă una din acele năzuinţe născute din identificarea pe nedrept ale intereselor ortodoxiei cu tendinţele nesăbuite ale elenismului. De altfel, tocmai această identificare ar fi singura explicaţie plauzibilă a certurilor ivite între Patriarhia greacă şi slujitorii ei de o parte, şi ortodocşii balcanici de alt neam de altă parte.

Din aceste neamuri, cei mai năpăstuiţi au fost Aromânii şi Albanezii ortodocşi, în contra cărora Patriarhia s'a arătat neînduplecată, dela început, opunându-se cu îndârjire şi prin toate mijloacele la orice aspiraţiune şi la orice manifestare cu caracter naţionl. Duşmănia, cu care au fost privite primele licăriri ale acestor mişcări naţionale, şi persecuţiunile, cu cari au fost urmărite pas cu pas mai bine de un veac, se manifestă din nou în animozitatea cu care Patriarhia Ecumenică şi o parte din opinia publică grecească a primit ştirea proclamării autocefaliei bisericei albaneze.

1) Istoria Bisericei Române de N. Iorga. Relaţiunile dintre Biserica Română şi Patriarhia Ecumenică dela 1881 până la 1885 .

2) Note despre cearta dintre Patriarhie şi Bulgari, în cartea lui C. S. Constante: **Spre Albania. Impresiuni, Obiceiuri, Moravuri,** Bucureşti 1905, pag. 30 şi următoarele.

Evenimentul acesta ar fi de natură să intereseze şi opinia publică română, dintr'un triplu punct de vedere. In primul rând, pentrucă printre Albanezii ortodocşi, cari au proclamat autocefalia bisericească, sunt şi Aromânii din Albania cari îşi au şi trebue să-şi păstreze bisericile lor proprii, libere de influenţa nefastă a Patriarhiei. In al doilea rând, pentrucă ortodoxia română după dezastrul Rusiei este menită să iea locul acesteia, ca Statul ortodox cel mai de seamă, şi să-şi mărească mereu prestigiul în lumea ortodoxă, înlăturând cu sfatul cel bun certurile şi neînţelegerile dintre bisericile ortodoxe, pentru binele general al credinţei noastre şi pentru consolidarea legăturilor atât de slăbite în sânul ortodoxiei de răsărit. In rândul al treilea, pentru motivul că Aromânii şi Albanezii au luptat şi au suferit împreună, zeci de ani dearândul pe tema asta a bisericei şi a şcoalei naţionale, şi au avut acelaş inimic: **grecizarea forţată**, şi s'au ajutat reciproc în timpul lungei dominaţiuni otomane, bucurându-se frăţeşte fiecare de izbânda celuilalt.

Pentru a ilustra mai bine acest din urmă punct şi în deosebi acela al străduinţelor pline de jertfe, făcute pentru păstrarea fiinţei naţionale, în contra pericolului grecizării prin mijlocul şcoalei şi al bisericei, este suficient să aruncăm o privire la cele scrise chiar de Românii cari au vizitat Albania şi Macedonia şi au cunoscut prin ei înşişi relaţiunile dintre elementele conlocuitoare [1]).

Să spunem, în primul rând, că mişcarea culturală şi naţională a Românilor din Peninsula Balcanică a început tocmai în Albania, într'un mediu albano-român, în Moscopole, oraşel situat la mică distanţă de Corcea, leagănul mişcării naţionale albaneze şi unde trăesc şi în ziua de azi mare parte din Românii cari au părăsit Moscopole, după decăderea ei. Tot din această localitate, numită de Aromâni Voscopole şi de Albanezi Voscopoia, sunt originari acei pionieri ai gândirii naţionale aromâneşti cari, emigraţi la Budapesta, s'au hotărât să introducă, pe la sfârşitul secolului al XVIII, limba română în biserica lor, alături de limba greacă. Tot din Moscopole sunt şi primii scriitori aromâni: Constantin Ucuta, Mihail Daniil şi Teodor Anastas Cavalioti. Cărţile lăsate de aceşti doi din urmă, sunt tot aşa de importante pentru Albanezi, de oarece se ocupă în aceeaşi măsură de limba aromânească ca şi de cea albaneză. Autorii lor, cunoscând perfect ambele limbi, cată să fie de folos, deopotrivă ambelor popoare. Cartea lui Cavalioti, tipărită la Veneţia în anul 1770, nouă ne este cunoscută prin reeditarea făcută de învăţatul Iohann Thunmann în lucrarea sa: **Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker**" [2]); dar lui i-a fost comunicată tot de un Moscopolean învăţat, Dr. Constantin Hagi-Ceagani, care **„mi-a împărtăşit"**, scrie

1) A se consulta în deosebi lucrarea lui Ioan Neniţescu: **Dela Românii din Turcia Europeană.** Bucureşti 1895.

Asupra aceluiaş subiect, vezi importantă lucrare a D-lui Const. Burileanu: **„Dela Românii din Albania"**. Bucureşti 1906. Tot aşa interesanta scriere: **„Les Grecs, les Valaques et les Albanais de l'Epire Ottoman"** par un Valaque du Pinde 1886.

2) Leipzig 1774, pag. 181—238.

Thunmann, **„multe cunoștințe despre Aromâni și Albanezi, precum și despre numirea, întinderea, mulțimea, limba lor și altele“**. Și să observăm, că cartea lui Thunmann este o lucrare de mare importanță, întrucât pentru prima dată se cercetează în mod serios limba și origina acestor popoare.

Ceva mai mult. Acești Moscopoleni, cari se ilustrează în deosebite moduri, fie prin faima activității lor interne, fie prin acțiunea ce o desvoltă în afară, dar poate mai ales pentru faptul că se simt ei înșiși foarte legați de Albanezi, sunt desemnați când sub numele de **Valachi**, când sub acela de Arnăuți, adică Albanezi [1]). Unii autori îi numesc, foarte nimerit, Albanovlahi.

Faima Moscopolei, în timpul acela, este mare, căci constitue, într'adevăr, un centru cultural și comercial. Cărvănarii ei se duc până la Budapesta și la Viena, parcurg Peninsula în toate direcțiunile, făcând legătura între localitățile Albaniei cu orașele înfloritoare ale Europei Centrale. Ușor se pot număra până la 12.000 de case în Moscopoli, scrie un document de pe la sfârșittul secolului al XVIII-lea. Biserici multe și frumoase a avut Moscopole, adevărate monumente de artă bizantină. Vreo douăzeci și patru au existat până în timpul răsboiului european, care a răspândit jalea în tot ținutul acela. Dar mai ales trebue să pomenim de tipografia instalată în acest orășel din Albania, cam pe la începutul secolului XVII-lea. Multe cărți au fost tipărite în această tipografie, dar puține au fost crutate de timp și de evenimente. Cea mai veche carte cunoscută, eșită din aceste tipare așezate în Mănăstirea Sf. Naum, datează din 1735 [2]). Numai faptul acesta al existenței unei tipografii, în timpul acela, este prea suficient ca să ne lumineze asupra stării înfloritoare a orașului. Pare că a fost unica tipografie în toată Peninsula Balcanică. Mai existau la București și la Iași, dar nu este sigur, dacă a existat una la Fanar, în Constantinopole. Așa se întreabă cu oarecare ciudă un autor grec: **„Ooare numai tipografiile Moscopolei, Iașilor și Bucureștilor se află în Grecia?“** [3]).

Citind noi astăzi aceste rânduri, ne întrebăm cu nedumerire: Cum se poate? Iașii și Bucureștii în Grecia? Când a fost asta? De fapt, niciodată, dar în mintea făuritorilor și adepților **Marei Idei** a elenizmului, Moldova, Muntenia, Macedonia, Albania, toate sunt părți ale Eladei, țări grecești. Intr'o hartă a Eladei tipărită la Viena în 1798, toate ținuturile dependinte de jurisdicțiunea religioasă a Patriarhiei sunt considerate grecești, iar locuitorii ortodocși ca Greci.

Confuziunea aceasta între noțiunile „Grec“ și „Ortodox“ este axa împrejurul căreia s'a învârtit până în timpul din urmă întreaga acțiune de des-

1) De pildă în Referenda Arhiepiscopului și Mitropolitului de Carlovaț, Moise Putnik, din 17 Mai 1786. Vezi **„Scriitorii Aromâni în secolul al XVIII“** de Per. Papahagi, București 1909, pag. 22.

2) Cartea asta e în grecește și poartă titlul: „Viața și slujba noului martir Serafim al Neohorei și Farsalei. Moscopole, 1835, de Anastas Gordios, din Vrabiana din Agrafa“.

3) Academia Ionică, dorind să afle care a fost starea culturală a Grecilor dela căderea Constantinopolului încoace, a supus la cercetarea celor competenți, printre alte întrebări, și pe acea relatată mai sus. (Sathas, Bibl., p. 1 Citat de Papahagi, o. c. pag. 25.

naţionalizare a populaţiunilor balcanice în favoarea Grecilor. Trebue să convenim, că la începuturile ei această confuziune pare că nu a fost voită, întrucât ideea de naţionalitate nu era deloc clară în timpul acela, precum nu prea este astăzi în ţinuturile balcanice. In Imperiul Otoman populaţiunea nu era împărţită pe naţionalităţi, precum nici teritoriul nu avea o împărţire etnică. Limba, origina, obiceiurile nu puteau să aibă importanţă într'un imperiu aşezat el însuşi pe baza religiei. Existau prin urmare stăpânitori, credincioşii, adică Mohamedanii, şi supuşi, adică **raialele,** necredincioşii. Aceştia erau Evrei, Ortodocşi, Catolici, etc. Ortodocşii constituiau „Rum-Mileti", puşi de Mahomed II sub jurisdicţiunea Patriarhului din Constantinopole. Iată-l deci pe patriarhul grec suveranul spiritual al Ortodocşilor, alături de sultan, suveranul spiritual şi temporar al Mohamedanilor. Patriarhul, la început un zelos apărător al dominaţiunei turceşti, căreia-i datoreşte propria autoritate, încetul cu încetul se găseşte atras în curentul ideilor de regenerare grecească. Din momentul acela, pe la a doua jumătate a sec. XVIII-lea, Patriarhia Ecumenică şi tot clerul de sub autoritatea sa încetează de a fi reprezentanţii ortodoxiei; ei devin, cu corp şi suflet, agenţii cei mai activi ai propagandei greceşti. Constituirea Statului grecesc mută însă centrul de propagandă politico-religioasă dela Constantinopole la Atena. Ba ceva mai mult, Grecii, nerecunoscători şi grăbiţi să desăvârşească libertatea ţării lor, îndată după proclamarea independenţei, proclamă şi autocefalia bisericească, refuzând astfel de a mai recunoaşte autoritatea patriarhului asupra bisericei lor naţionale. „**Ar fi nedemn din partea clerului Grecilor liberi şi independenţi**", **exclamă Corais**, „**să se supue poruncilor unui patriarh ales de un tiran şi obligat să se supue unui tiran**". Asta a fost prima lovitură, şi poate cea mai dureroasă, primită de autoritatea patriarhală, cu atât mai dureroasă, pentru că venia din partea fiilor ei cei mai apropiaţi.

Cu încetul, treptat, cu formarea „silogurilor" adică a societăţilor de propagandă întreţinute şi controlate de Stat, clericii de sub autoritatea patriarhului încep să corespundă direct cu autorităţile dela Atena, de unde primesc subvenţiuni şi directive. Patriarhia însăşi devine în curând un instrument docil în serviciul „Marei Idei" greceşti, căreia-i pune la dispoziţie întregul aparat bisericesc, întreaga activitate a clerului.

Grecizarea, care până atunci se făcuse lentă, prin efectul strălucirii culturei greceşti, prin prestigiul limbei liturgice, prin influenţa cărţilor şcolare, prin frumuseţea idealului, întrezărit de multe inteligenţe, al renaşterei Imperiului bizantin care să cuprindă pe toţi ortodocşii din Balcani, grecizarea asta, care făcuse deja mari progrese, urma să fie continuată de aci înainte prin alte mijloace, presupuse de oamenii grăbiţi, mai active şi mai eficace. Vechia metodă părea că nu mai corespunde cerinţelor secolului al XIX, numit al ideilor de redeşteptare naţională. Au zis unii, că constituirea Statului grec a făcut mai mult rău decât bine marei idei greceşti, deschizând ochii Turcilor asupra adevăratelor intenţiuni greceşti şi, pe de altă parte, arătându-le şi celorlalte neamuri balcanice calea spre libertate şi născând

în ele ideea de conştiinţă naţională şi pri urmare de separatism în sânul elenizmului de până atunci. Oricum ar fi, străduinţele grecizătoare n'au rămas fără folos, de oarece un alt prilej minunat, al războiului european, le-a pus în valoare şi le-a răsplătit. D. Venizelos a ştiut chiar în 1919 să se servească cu multă abilitate de confuziunea mai sus pomenită între ideea de „Grec", (ca naţiune), şi „Grec-ortodox" (ca religiune), întru cât noi toţi Balcanicii, adepţi ai bisericei de răsărit, pentru Occidentali suntem **„Greci Ortodocşi.** Dar nu mai inzistăm asupra punctului acesta care ne-ar duce prea departe.

Cum zisei mai sus, grecizarea, în „perioada de agonie" a Imperiului Otoman, s'a crezut că trebuia făcută prin mijloace mai active. Aceste mijloace active au provocat însă imediat şi o opoziţie sau reacţiune activă din partea populaţiunilor cari erau vizate spre desnaţionalizare. Reacţiunea asta a fost considerată de patriarhie, adică de Greci, ca o trădare în contra „Sfintei Cauze", o rătăcire periculoasă, echivalând cu o renegare a credinţei. Primele cărţi de cultură, destinate studiului limbei aromâneşti, cum e gramatica lui Boiagi, apărută la 1813, la Viena [1]) au fost lovite de afurisenie. Iată circulara patriarhului în această privinţă:

„Aflu,că se răspândeşte cartea unui rătăcit al bisericei, a unui oarecare Boiagi. Ţinta acestuia este de a combate limba greacă din uzul credincioasei noastre turme.

„Comunicaţi afurisenia noastră la toţi" [2]).

Asemenea s'a procedat şi pentru cărţile în albanezeşte, tipărite mai târziu; ba s'a pus şi mai multă înverşunare, căci pericolul reprezentat de ele părea mai mare [3]). Dar cu toate aceste arme întrebuinţate chiar dela început, arme grozave în ochii unui popor credincios până la fanatizm, cum sunt mai toţi Balcanicii, totuşi prea era dreaptă mişcarea şi prea nelalocul ei înverşunarea patriarhală, de aceea redeşteptarea a fost mai mult îmboldită de această opoziţie neleală.

In urma mişcării dela 1848, proscrişii romani vin în contact în Turcia cu elementul aromânesc de acolo. Eliade Rădulescu îi menţionează în: **„Souvenirs et impressions d'un proscrit".** Dimitrie Bolintineanu, fiul unui Român din Macedonia, în scrisoarea: **„Călătorii la Românii din Macedonia şi în Muntele Athos",** vorbeşte mai cu deamănuntul şi pomeneşte de mijlocirile făcute de el, înainte de 1860, pe lângă oamenii de Stat ai Turciei, spre a le arăta însemnătatea elementului român de acolo şi foloasele ce ar trage Inalta Poartă prin cultivarea acestui element în propria sa limbă. Tot atunci începe opera lui Apostol Mărgărit, care lucrează în perfectă înţelegere cu patrioţii albanezi. Odată cu constituirea „Societăţii de cultură macedo-române", la

1) In greceşte: **„Gramatiki Romaniki iti Makedonovlakiki".**

2) V. Diamandi. **Redeşteptarea Naţională.** In Revista „Peninsula Balcanică", Anul VII, Nr. 3—4, pag. 59.

3) Invăţătorul albanez Petro Luarasi, publicând o carte despre persecutarea limbei albaneze, a fost excomunicat de Arhiereul din Castoria, Filaretos.

1879, mişcarea de redeşteptare naţională iea un avânt mai puternic. Constituirea acestei Societăţi e foarte rău privită de Patriarhia Ecumenică, care s'a grăbit să dea instrucţiuni în consecinţă mitropoliţilor [1]). Astfel s'au întrebuinţat toate mijloacele, fără alegere, pentru a împiedica deschiderea şcoalelor şi introducerea în biserici a limbei române sau a limbei albaneze. Învăţătorii sunt reclamaţi autorităţilor ca agitatori în serviciul Statelor străine, preoţii sunt ameninţaţi cu pedepsele cele mai grele şi sunt isgoniţi din biserici, dacă îndrăsnesc să citească româneşte în biserici. Sărmanii oameni! Ei cu lefşoara aceea trăiau! Cei mai mulţi, cu bună ştiinţă, nu pricepeau întru cât păcătuesc, dacă citesc cuvântul Domnului pe înţelesul celor cari veniau să-l asculte. Siliţi, totuşi, de nevoie, să se „pocăiască", cel puţin de formă, erau obligaţi de superiorii lor să semneze un act prin care se angajau să nu mai lucreze în favoarea **propagandei** româneşti, care **„urmăreşte rătăcirea Elino Vlahilor spre a-i mâna pe nesimţite la o biserică eterodoxă"** [2]).

Astfel, nu s'a putut deschide o singură şcoală şi nu s'a putut face o singură încercare de a introduce în bisercă limba română sau albaneză, fără a întâlni din partea autorităţilor religioase cea mai înverşunată opunere [3]). Preotul albanez Papacristo Negovani, pentru păcatul de a fi scris câteva cărţulii în albanezeşte, a fost afurisit şi apoi asasinat de bandiţi în casa lui, tot aşa precum a păţit şi preotul român din Corcea, Haralambie Balamaci. Patrioţilor albanezi din oraşul acesta mitropolitul li-a refuzat sfintele taine. E cunoscut cazul unui membru din familia Costuri, care a trebuit să vie la Bucureşti să se cunune, căci mitropolitul din Corcea a refuzat, pe motiv că această familie hrăneşte sentimente albanezeşti, păcat care trebuia aspru pedepsit. Acţiunea asta devine din ce în ce mai sălbatecă. Cete de antarţi în serviciul propagandei greceşti, cutreeră satele, răspândind jalea pretutindeni unde Albanezii sau Aromânii manifestă sentimente naţionale [4]).

In urma celor pătimite, se înţelege de la sine, de ce în 1912—13, când

1) Vezi în această privinţă instrucţiunile trimise de Patriarhul Ecumenic Ioachim III Arhiepiscopului Pelagoniei (din Bitolia), Matei, în 8 Decembrie 1879. Un foarte interesant document publicat de Theodor T. Burada în lucrarea sa **„Cercetări despre Şcoalele Româneşti din Turcia"**. Bucureşti 1890, pag. 22.

2) Iată curiosul document despre care e vorba:

„Eu jos semnatul preot . . . . . . fac cunoscut prin actul de faţă, scris cu însuşi mâna mea, că toate necuviinţele filetice (de rasă) ce le-am făptuit prin omeneasca slăbiciune şi pentru care am lucrat în favoarea **propagandei** româneşti în potriva mamei noastre biserici ortodoxe, le defaim şi le dispreţuesc din tot sufletul meu şi din toată inima mea. Ca martur al acestei mărturisiri iau pe Domnul nostru Isus-Cristos, făgăduind să păstrez pe viitorime supunerea şi ascultarea ce sunt dator a da canoanelor şi autorităţilor bisericeşti. Pocăit cu adevărat, spun dar cu glas tare şi în faţa întregei lumi creştine, că scopul urmărit de **propaganda românească** este cu totul religios şi politic şi că ea lucrează, ca să rătăcească pe Elino-Valahii din Pind şi din Macedonia spre a-i mâna pe nesimţite la o biserică eterodoxă, pe căi nedrepte, sub o stăpânire vecină.

Burada, o. c. pag. 21.

3) Vezi Burada, o. c. , pag. 32—110; Per. Papahagi, o. c., pag. 1—31; Per. Papahagi; Aromanii din punct de vedere cultural. Bucureşti 1912.

4) Vezi **„La Question de Koritza"** par Démètre Kolovani. Paris 1919.

s'a deschis succesiunea posesiunilor europene ale Imperiului Otoman, învins de Statele balcanice aliate, Aromânii au stăruit cu multă ardoare, ca să fie încorporaţi în viitorul Stat albanez, nu să fie lăsaţi în stăpânirea greacă. Guvernul român de asemeni a făcut tot ce a putut pentru susţinerea acestei teze la Conferinţa ambasadorilor dela Londra. Totuşi necesitățile politice au făcut ca masa cea mai însemnată de comune aromâneşti, regiunea Pindului, să fie alipită Greciei. Mulţi patrioţi aromâni s'au refugiat atunci în Albania şi în România, de teama represaliilor pentru acţiunea desfăşurată de ei în trecut [1]).

Multe s'au scris şi s'ar mai putea scrie asupra luptei duse de elementul albanez şi aromân pentru redeşteptarea naţională, dar cele ce am relatat mai sus ajung ca să arate cum au fost prigonite aspiraţiunile acestor neamuri de a-şi avea biserică şi şcoală proprie. Ar fi fost o urmare naturală a acestor relaţiuni, ca Albanezii, îndată după constituirea Statului lor, să proclame şi independenţa bisericească, rupând astfel legăturile de autoritate ce-i mai uniau de o instituţie care-i persecutase un timp aşa de îndelungat. Dar, toleranţi şi doritori de pace, au ales calea bunei înţelegeri. Au întreprins tratative cu Patriarhia Ecumenică, pentru a obţine recunoaşterea autocefaliei bisericeşti fără ceartă şi vrajbă. Un protocol a fost semnat de ambele părţi, la Tirana, în Iunie 1926. Patriarhia obţinea bune avantagii prin acest acord, dar iarăşi a găsit motiv de a se deszice, crezând că prin tărăgănirea tratativelor va putea obţine avantagii din ce în ce mai mari. In sfârşit, printr'un nou protocol propus guvernului albanez, pentru recunoaşterea autocefaliei bisericeşti, punea condiţiuni absolut inacceptabile şi profund jignitoare pentru suveranitatea Statului şi pentru demnitatea naţională. Cerea anume introducerea de capitaluaţiuni în favoarea populaţiunei ortodoxe în ce priveşte învăţământul, jurisdicţiunea privitoare la statutul personal, dreptul de intervenţie ex oficio în conflictele eventuale cari s'ar ivi în sânul bisericei albaneze, etc. Precum se vede, condiţiuni cari n'au fost acceptate de nimeni şi niciodată de bună voe, pentru că ele micşorează suveranitatea Statului şi periclitează unitatea naţională. Ori, poporul albanez care, precum se ştie, este împărţit în trei credinţe, mohamedani, ortodocşi şi catolici, are nevoe mai mult decât oricare alt neam de unitate şi e nevoit să înlăture orice element de natură a aduce separaţiune şi desbinare. Dar tocmai asta urmăria Patriarhia: obţinând pentru ortodocşii din Albania drepturi separate, să-i ţie deslipiţi de corpul naţiunei; astfel, speranţa de a-i ţine mereu sub influenţă grecească şi a-i lipi, într'un viitor mai mult sau mai puţin depărtat, când bunul prilej se va prezenta, la Statul vecin, să nu fie cu totul înmormântată. De sigur guvernul albanez nu s'a pretat la asemenea speculaţiuni politice. Văzând că nu o scoate la capăt prin cinstita înţelegere cu Patriarhia Ecumenică, a căutat o deslegare pe altă cale, acceptând sprijinul Patrirhiei Sârbeşti pentru

1) Vezi **Cartea Verde** cu documente diplomatice: Evenimentele din Peninsula Balcanică. Acţiunea României; Septemvrie 1912—August 1913.

hirtonisirea episcopilor necesari la constituirea Sinodului. Patriarhia dela Constantinopole s'a cam supărat şi chiar a căutat să impue punctul ei de vedere celorlalte biserici autocefale. Noi nu ştim, până la ce punct se vor lăsa influenţate în contra bisericei albaneze aceste Sfinte Sinoade, străine de intenţiile şi tendinţele, în primul rând politice, ale Patriarhiei Ecumenice. Ştim numai că Ortodoxia albaneză nu putea să procedeze în alt chip şi nu putea să fie mai corectă şi mai condescendentă, de cum a fost, faţă de Patriarhia din Constantinopole. Situaţia care dăinueşte în biserica de acolo din anul 1912, nu putea să mai dureze; asta, în primul rând, în interesul chiar al credinţei ortodoxe, ameninţată de propagande eterodoxe. Aceşti credincioşi speră, că Sf. Sinod român va considera cu simpatie hotărârea lor şi le va da binecuvântarea.

ROMÂNII DIN BANATUL JUGO-SLAV

de V. Vărădean

„Un popor când cade în robie, atâta timp cât îşi păstrează cu sfinţenie limba, legea şi obiceiurile, este ca şi cum ar avea în mână cheia închisorii sale".

Alphonse Daudet.

Dacă treci Almajul şi de aci te osteneşti puţin mai la vale, spre adânc de pustă, privirile ţi-se poticnesc în siluete svelte de biserici, cari se profilează frumos pe cerul albastru al Torontalului îndoliat; sunt satele româneşti resfirate pe întinsul mănosului Torontal, până hăt departe, până' acolo unde cerul parcă se înfrăţeşte cu pământul printr'o fâşie de un albastru spălăcit, până unde se bănueşte curgerea şerpuitoare a Tisei cu unde roşietice, până la marginea Banatului...

Pe întinsul acestei „Puste" — vara încărcată şi grea de belşugul spicelor de aur, peste care joacă un foc dogoritor de soare, FataMorgana, ispititoare ca un cântec de Sirenă — sunt aşezate din legendare vremuri 42 de sate româneşti cu 150 de mii de Români amărâţi, cari de 10 ani, printre picuri de lacrimi sfărâmate între gene, pironesc priviri nostalgice spre zarea dinspre Soare-Răsare şi tânjesc de dorul Ţării-Mume, care se vede atât de aproape şi este atât de departe...

Cu dor crescând în suflet şi chin înfrigurat în gând, ei aşteaptă mereu de „dincolo", dela fraţii liberi, mângăere, încurajare şi mai ales *fapte*, cari să li oţelească răbdarea în suferinţă şi să li servească de întărire morală în lupta de conservare a conştiinţei lor naţionale. Despărţiţi de fraţi prin „politica uşilor trântite" — cum foarte nimerit a botezat-o un bun publicist bănăţean — şi prin revoltătoarea indiferenţă de parvenit a susţinătorilor cauzei lor, numiţi în comisii după meschine consideraţii de partid, ei îşi târăsc amarul de azi pe mâine

în colțișorul înstreinat prin scrijelarea Banatului de o graniță și nedreaptă și nenaturală.

Dar să lăsăm să vorbească faptele, crestate cu meticuloasă grijă pe răbojul traiului amărât al Românilor din ultimii 10 ani de silnică dominație sârbească, fapte cari se pot proba cu diferite dovezi și scrisori. Insemnăm deci mai jos un mănunchiu din aceste întâmplări pe cari le desprindem din iureșul uluitor al sbuciumatei lor vieți.

La 1 Nov. 1918, după izbucnirea revoluției în monarhia lui „Franț Cătăramă", fruntașii bănățeni primesc ordin dela Comitetul Partidului Național din Timișoara să se organizeze. Astfel o sută de ofițeri români întorși de pe front, în frunte cu Colonelul G. Mihailov, înființează în toate satele gărzi naționale pentru menținerea ordinei. La 17 Nov. 1918 însă, cu toate că situația era cât se poate de liniștită, intră în Vârșeț primele trupe sârbești sub comanda maiorului Dodič, care desființează gărzile naționale imediat după adunarea dela Alba-Iulia (1 Dec. 1918) — la care n'a putut străbate nici un Român din Banatul ocupat, să-și spună dorințele-i moștenite de 10 veacuri. Și astfel începu suișul greu și sângeros al Calvarului, pe care îl urcă mereu bieții Români de 10 ani de zile, 59 de intelectuali români sunt internați la Belgrad, iar aproape toți ceilalți în propriile lor case. Nu mult după aceasta un ordin aspru prevede, ca toate școalele confesionale ori comunale naționale, — ridicate prin chinul Românilor, băștinași din vremuri străvechi pe meleagurile Banatului — să fie statificate, iar limba de propunere să fie *numai* cea sârbească. Invățătorilor li-se impune, ca în decurs de un an să învețe perfect sârbește, căci la din contră nu li se vor recunoaște diplomele. Astfel 72 de dascăli trec „linia demarcațională"...

Sub dominația vulturului cu două capete, erau 11 învățători în Satu-Nou, 8 în Sân-Mihai, Pătruvăsila și Uzdin, 6 în Nicolințul-Mare, 4 în Alibunar, Seleuș, Toracul-Mare și Mic, etc., iar astăzi se pot număra pe degete, fiind înlocuiți cu dascăli sârbi, ruși și bulgari, coborâți din stâncile pârjolite ale Serbiei de Sud. Deasemenea au fost destituiți și înlocuiți cu Sârbi toți ceilalți funcționari români.

Biserica, n'a avut nici ea o soartă mai bună. Incă din 1919 se pune sub secvestru domeniul de 816 iugăre dela Mărghita-Mare. Incepe apoi secfestrarea averilor bisericești din Nicolinț, Seleuș, Deliblata și Uzdin, precum și secvestrarea a 181 iugăre ale bisericii din Satu-Nou, rămase sub secvestru până astăzi. In 1920 ,se dă alt ordin, prin care se impune preoților români să poarte matriculele și corespondența administrativă în sârbește, ordin care se revocă, după stăruințele protopopului din Vârșeț, Tr. Oprea. Urmează apoi o lovitură economică: în ziua de Rusalii se pune secvestru pe banca „Luceafărul", care după stăruitoare intervenții se ridică abia în 1922. Incercarea de expropriere față de școalele române, întâmpină rezistența îndărătnică a întregei populații românești. Este bine de amintit, că pentru școalele sârbești din Pauliș, Podporanj și Vârșeț Statul plătește chirie, iar pentru cele românești nu numai că nu plătește, ci după ce le-a furat, statificându-le, a impus satelor un buget de circa 40—120 mii de dinari, cu care să susțină școalele „de Stat".

Dintre toţi însă, ţăranii sunt cei mai năpăstuiţi, fiind supuşi la fabuloase şi insuportabile „dări oarbe", din pricina cărora sunt siliţi să prindă bâtul pribegiei şi să treacă „dincolo", la fraţi, lăsându-şi minunatele lor gospodării pe mâna „dobrovolţilor" cu pistoale şi hangere la cingătoare. Notari, fără nici o pregătire, le fură chinul în modul cel mai neomenesc posibil, le încurcă socotelile şi pleacă...

Dar asupririle „aliaţilor" se ţin lanţ. Un ordin al Ministerului de Instrucţie (Nr. O. N. 41140 — 1921 în legătură cu Nr. O .N. 34350—1921) prevede introducerea limbei sârbeşti în şcoalele confesionale primare, iar altul interzice catehizarea de către preoţi în şcoalele primare, precum şi citirea pastoralelor în biserici. Jigniţi peste măsură de aceste nemaipomenite măsuri „sârbeşti", de „sinceri" aliaţi, bieţii Români pleacă amărâţi la Belgrad, să arate ordinul Ministerului de Interne al României (11—IV. Unif. 1921) prin care se dispune organelor administrative de orice fel din Banatul românesc, să nu violeze autonomia bisericească-şcolară a Sârbilor. Pe baza acestui act de largă umanitate ei cer reciprocitate. Ca întotdeauna, se aleg cu promisiuni mincinoase şi altă nimic. Ba din contră, nedreptţile continuă. In şcoală se amestecă până chiar şi jandarmii, finanţii şi toţi Ruşii şi Bulgarii, fără nici o competinţă. Intervenţiile la Ministere nu au nici un rezultat pentrucă micii potentaţi din Banat o spun „verde": „Ce-mi porunceşte mie ministrul? Aici eu sunt ministru!" ceeace dovedeşte un sistem administrativ ce n'are nevoe de comentarii.

In aceste triste împrejurări, Legaţia Română din Belgrad, preconizează formula îngustă de colaborare cu radicalii lui N. Pasič şi — lucru greu de crezut — chiar contopirea în massa asupritorilor. Bine 'nţeles, mândrii şi greu încercaţii Bănăţeni de ieri, cari cu dârjenie uimitoare au ştiut să ţină piept rafinatei politici ungureşti de asimilare, n'au putut accepta „sfaturile" Legaţiei (care nu ştia ce este Clisura şi ce naţionalităţi avem în Banat), ci după unele dibuiri fireşti, iau hotărârea bărbătească, să continue cu şi mai furtunatic avânt pe făgaşul croit de veacuri a aceleiaşi politici de conservare naţională — scut ocrotitor Românilor, obijduiţi de vitregia vremurilor şi de răutatea oamenilor. Şi aceasta cu atât mai mult acum, când sunt „ocrotiţi" de „sincerii" noştri vecini, aliaţi şi cuscri, cari prin definiţie sunt cu mult mai de temut decât fioroşii urmaşi ai lui Arpád. Neomenoasele lor mijloace de desnaţionalizare silită, întrebuinţate faţă de Români, deşi sunt mai necioplite decât acele ale Apponyi-lor de eri, lovesc mai greu, tocmai prin faptul grosolăniei lor.

Astfel, după mai multe consfătuiri frăţeşti între fruntaşii bănăţeni, la 10 Febr. 1923, Alibunarul primeşte cu braţele deschise cruce 3000 de Români din toate unghiurile Banatului, „codreni" şi „pustăni", cari sub cerul liber, într'o pioasă solemnitate biblică, consfinţesc formarea Partidului Român, pun bazele gazetei „Graiul Românesc" şi Asociaţaiei Culturale.

Mai târziu, se organizează cercurile religioase „Asociaţia Clerului", în care poporul năcăjit să vadă o icoană de întărire sufletească, atât de imperios necesară, pentru a putea rezista nemaipomenitelor asupriri de toată ziua. Dar, este ştiut, că o minge cu cât o isbeşti mai tare de pământ, cu atât sare mai sus. Tot aşa, şi aceste asupriri, oricât de sârbeşti au fost şi sunt, n'au putut să nimicească entuziasmul Românilor. ci din contră i-au oţelit atât de mult, le-au

înfrățit sufletele și îngemănat gândurile în așa măsură, încât în 1923, reușesc să-și aleagă primul deputat în Scupștină în persoana lui Dr. I. Jian, care însă n'a corespuns așteptărilor.

In 1925 se izbutește să se aleagă și un deputat congregațional în persoana celui mai bun Român de acolo, prof. Dr. S. Butoarcă, iar în 1927 se creează de către publicistul Nicolae Roman și cu sprijinul mai multor Români de bine gazeta „Nădejdea", devenită mai târziu organ al Partidului Român. In 20 Martie 1928 se organizează Partidul Român și în Nordul Torontalului.

Astfel, după multe poticniri și grele încercări, Românii își strâng rândurile, așteptând momentul în care să-și valorifice energiile lor.

Tendințele „sincerilor" noștri aliați sunt deci evidente. Ei sunt convinși, că singurul atelier, în care se dospesc forțele de viață ale unui neam, este școala; de aceea au furat toate școalele românești, interzicând Românilor în acelaș timp să studieze în străinătate și cu deosebire în România. Alt mijloc, tot atât de sârbesc, țintește la stârpirea vieții economice a Bănățenilor, cari au un adevărat cult al muncii, nefiind învățați să pândească la margine de drum cu pistolul în mână, cum fac „dobrovolții" acele ființe încruntate, întârziate parcă din peșterile preistorice, cari își poartă sălbăticia prin gospodăriile bieților Români.

Care este deci ținta, aliaților? Desnaționalizarea Românilor prin nimicirea vieții lor culturale și economice. Mijloacele? Le-am văzut: sunt sârbești.

Și acum ne întrebăm: ce fac guvernele României pentru frații noștri sortiți pieirii? semnează convenții, le consacră prin banchete cu șampanie și trimit la Belgrad miniștri cari nu știu românește.

Fraților! să nu vă cruciți mâine, exclamând mirați: „Ce repede pierdurăm 150 de mii de Români"!

Aduceți-vă aminte de cuvintele lui A. Diaconovici:

— „Precum în cer este Sfânta Treime, așa și pe pământ Torontalul, Timișul și Caraș-Severinul formează Treimea noastră cea de o ființă și nedespărțită și toți câți vă închinați în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, rugați-vă Domnului pentru înfăptuirea Banatului întreg și nădăjduind întru împărtășanie neprihănită, fiți gata de ziua mare a jertfei.

Banatul întreg nu poate fi decât al României, de care este bine legat printr'un brâu puternic tricolor, prin Dunărea albastră, apele galben lucitoare ale Tisei și prin undele roșii ale Mureșului, făcute așa de Dumnezeul nostru însuși.

Toți, câți Drapelul Țării onorați, ca sfânt simbol al fericirii și înălțării noastre, în oastea pentru desrobirea Banatului vă înșirați și apărați de pângărire mândrul nostru Tricolor".

— Fie ca aceste rânduri să aibă darul de a trezi Românii de pretutindeni.

INSEMNĂRI

Ciclul de conferinţe al societăţii „Frăţia Românească-Frăţilia".

In ciclul de conferinţe **„Problema Românilor de peste hotare"**, organizat de societatea studenţească „Frăţia Românească-Frăţilia", pentru anul acesta, a avut loc în aula Fundaţiei Universitare, Carol I, a XII-a conferinţă, ţinută de d. Profesor N. Iorga, Joi 18 Aprilie 1929, tratând în general despre Românii de peste hotare.

După împlinirea unităţii naţionale, problema Românilor resleţiţi în afară nu constitue o aspiraţie de anexiune.

Suntem datori să menţinem contactul cu elementele româneşti de aiurea, examinând ce putem face faţă de Românii de peste graniţe, şi suntem ţinuţi să analizăm raporturile în cari ne găsim cu ţara, unde ei se află. Noi am avut multă vreme elemente eminente de peste graniţă. Macedonia ni-a dat o serie întreagă de oameni luminaţi.

Trebue să ne gândim însă ce putem face faţă de Românii de peste graniţă, ţinând seamă de raporturile în cari ne găsim cu ţara unde se află ei.

Dincolo de Nistru sunt o mulţime de Români, din cele mai vechi timpuri. Au fost elementul civilizator în acele părţi. Sunt oamenii cei mai vrednici, mai curaţi în casele lor, mai socotiţi şi mai cuminţi. Elementul acesta românesc s'a întins chiar până în Crimeia. In Odesa există o mahala românească.

Românii aceştia asigură mai bine, ca orice grănicer hotarul dela Nistru.

Deasupra Bucovinei, elementul românesc, spre durerea noastră a fost măcinat. Partea din teritoriul românesc, rămas Cehoslovaciei, să facem să aibă un regim cât mai prielnic desvoltării lui naturale, întreţinându-i cu cartea românească.

Sub Unguri au rămas mulţi Români şi suntem datori, să ne purtăm aşa, ca oamenii aceştia să n'aibă impresia că i-am putut uita.

In afară de aceştia Peninsula Balcanică e mai plină de Români, de cum ne închipuim noi. Elementul românesc trebue cunoscut însă în satul lui.

In Peninsula Balcanică Românii sunt marea energie. Sunt cei mai pricepuţi în meşteşugurile pe cari le practică.

După o lucrare a unui cărturar sârb toată burghezia din Serbia e de origină română.

Albania e plină de asemeni de Români.

Desprinzându-ne din egoismul strimt al politicei, un nobil altruism naţional trebue să ne poarte către aceşti fraţi ai noştri, cu cari nu trebue să pierdem contactul.

Românii din America, vre-o 200 de mii, nu trebuesc nici ei uitaţi.

Dar pentru aceasta trebue să avem cunoştinţa perfectă a lucrului de care e vorba şi, în al doilea rând, mijloace practice de a ajunge la dânşii, spre a fi continuu informaţi despre ei.

Joi 2 Maiu a avut loc în aula Fundaţiei Carol I a XIII-a conferinţă a D-lui Senator I. C. Grădişteanu, fost ministru, în cadrul aceluiaş ciclu, **„Politica etnică a României"**.

D-sa într'o amplă expunere, înfăţişează starea de totală desinteresare în care s'a complăcuţ oficialitatea noastră cu privire la reprezentarea intereselor noastre etnice în afară. Nici o solicitudine din partea guvernelor. deşi în aparenţă ele par a susţine o politică etnică de apărare a acestei chestiuni vitale. Cazul este semnificativ. Un sistem de temporizare a înfăptuirilor decizive, unit uneori cu rea credinţă şi inconştiinţă, a făcut ca în mulţi să piară orice sentiment de rezistenţă în luptă. Pe lângă aceasta acţiunile disolvante şi sufletele slabe ale unora au devenit lesne instrumente oarbe în mâinile vrăşmaşe. Fragmentul poporului aromânesc, care a dat atâtea elemente de preţ culturii noastre, a fost prea puţin răsplătit pentru sacrificiile sale.

Chestiunea burselor pentru copiii, ce vin la studii în ţară, este o pildă de organizare defectuoasă şi arbitrară. Trebue să înceteze aceste lucruri. Guvernele trebuesc să intervie energic şi la timp. Altfel eforturile pe cari le face Statul — şi le face cu dragă inimă—, nu-şi ajung ţelul.

Mai departe d. Grădişteanu analizează rând pe rând situaţia politică şi socială în care se găsesc fragmentele noastre etnice din jur, începând cu Românii de peste Nistru, trecând la cei din Maramureşul cehoslovac, Ungaria şi Statele Balcanice, Regatul iugo-slav, bulgar şi grec. Faţă de toţi, avem marea şi sfânta datorie de a le veni în ajutor, de a le susţine interesele în forurile mondiale.

Statul român, în situaţia lui de azi, are dreptul să intervină în chestiunea minorităţii sale etnice din alte State. E un principiu al reciprocităţii mult trâmbiţat, invocat în chip cu totul arbitrar de adversari, pe care noi cel puţin în aceiaşi măsură trebue să-l afişăm.

Guvernele noastre trebue să-şi însuşească doleanţele minorităţilor româneşti şi să le susţie în areopagul naţionalităţilor. Cu cât vom întârzia, cu atât mai mult ne vom deservi.

Au apărut. **Frăţia Românească-Frăţilia: Simion C. Mândrescu** în serviciul unităţii noastre naţionale. Omagiu din partea societăţii Frăţia Românească-Frăţilia Preşeşintelui ei de onoare.

Vom reveni.

Leca Morariu: (Lu Fraţi Noştri). Cartea Românilor din Istria, editura Revistei „Făt-Frumos", Suceava 1929, ntovărăşită de următoarea lămurire:

„Şi iată deci ce-i această Carte-istroromână!"

„La un an şi jum. de când revista „Făt-Frumos" lansa ideia (şi o listă de subscripţie publică) pentru tipărirea unei cărţi de trezire şi petrecere, menită celui mai mic şi celui mai uitat fragment de neam românesc, — la un an şi jumătate deci, această **Carte istroromânească** e fapt împlinit. Tipărită în 188 pagini 8° mare cu 78 ilustraţii (case, tipuri, vederi generale, scrisori is-

troromâneşti facsimilate, piese muzicale etc.) şi 1 hartă a teritoriului istroromân, în excelente condiţiuni tehnice, cartea **Lu fraţi noştri**, cu un desăvârşit de nou material de texte şi de ilustraţii, constituie un eveniment nu numai în viaţa celor 3500 Istroromâni din Italia, ci şi 'n cea a dialectologiei romåne şi a filologiei în general. **E prima dată** că (în această **cea mai mare** colecţie de texte istroromâne de până acum) ni se dau: **a) cimilituri**, ba chiar şi **fragmente de cântece populare; b)** probe de limbă şi vederi din **tusopt** satele istroromâne, deci şi din până acum neexploatatele sate de sub Monte-Maggiore: Gromnic, Letai, ba chiar şi din aproape complet slavizatul Gradin'e, precum şi din până acum desăvârşit necunoscutul şi izolatul Jeiăn, care-şi are un idiom al său particular, încât de aci înainte vom distinge bine un idiom istroromân nordic (Jeiăn) şi unul sudic (sub Monte-Maggiore). Dar importanţa cărţii rezidă mai ales în faptul, că e pe înţelesul ţăranului istroromân. Carte menită să-l lumineze şi să-l distreze, cuprinsul ei fiind următorul: 1) Rugăciuni (cu ilustraţii din Michelangelo, Leonardo da Vinci şi Raffaello Sanzio). 2) Articole de propagandă naţională (traduse unele şi în italieneşte), cu imnul naţional italian şi cu un imn istroromân alcătuit ad-hoc, cu specimene de limbă dacoromână, traduse şi în istroromână, cu ştiri despre cei ce s'au interesat de soarta Românilor istrieni: I. Maiorescu, T. Burada, A. Glavina, M. Bartoli, C. Tagliavini ş. a. 3) Texte folclorice istroromâne culese (şi unele adaptate) la faţa locului, două veri dearândul (1927 şi 1928), material prin excelenţă nou şi documentar filologic: **a)** de sub Monte-Maggiore; **b)** din Jeiăn — de unde, pe măsura noului, se dă material relativ mai mult. 4) Lista ctitorilor din banul cărora s'a tipărit această carte cu ajutorul subscripţiei publice.

Fie ca această operă de abnegaţie să-şi împlinească menirea în măsura pe care o merită jertfele depuse la înfăptuirea ei!

Vom reveni. **m.**

GRAIUL ROMÂNESC (Le langage roumain)
REVUE MENSUELLE DE LA SOCIÉTÉ „GRAIUL ROMÂESC"
Quatrieme Année, No. 4—5 Avril — Mai 1929

ARTICLES

Un nouveau Etat indépendant de l'église dans les Balcans

par Dimitrie Beratti

On a déclaré récement la constitution du premier synode orthodoxe albanais, en accomplissant ainsi l'autocéphalie, qui en réalité à été proclamé en 1922 suivant l'exemple des autres pays balcaniques.

Aussi l'attitude du patriarcat oecuménique de Constantinople a été cette fois-ci comme auparavant: contre les tendances d'indépendance des églises nationales de la péninsule balcanique .

De toutes nations balcaniques les Roumains et les Albanais ont été ceux qui ont le plus souffert de la suprématie patriarcale de Constantinople. Il est donc naturel que la nouvelle de la proclamation de l'autocéphalie de l'église ortodoxe albanaise soit reçue par le patriarcat oecuménique avec toute l'animosité. Dans cette nouvelle situation créé à l'église orthodoxe albanaise la Roumanie est triplement intéressée: premièrement parce que parmi les orthodoxes de l'Albanie il y a un grand nombre de Roumains qui ont et doivent conserver leurs propres églises, loin de toute influence étrangère.

Deuxièmement, parce que l'orthodoxie roumaine, après le désastre de la Russie, destinée à le/remplacer, comme l'Etat orthodoxe le plus important et d'augmenter son prestige dans le monde orthodoxe, évitant la discorde et les malentendus entre les églises orthodoxes, pour consolider les relations tant affaiblies au sein de l'orthodoxie de l'Orient.

Troisièmement, parce que les Roumains et les Albanais, ayant un ennemi commun; la grécisation forcée, ont lutté et souffert. des dixaines d'années côte à côte, pour l'église et l'école nationale et s'entraidaient réciproquement pendant la longue domination ottomane.

C'est en Albanie que le mouvement national cultural des Roumains de la péninsule balcanique a pris son essor. Moscopole était le centre. C'est de là que partirent les premiers émissaires de la culture nationale en introduisant dans l'église de Buda-Pesta la langue roumaine à côté de la langue grécque.

Les écrivains roumains Constantin Ucuta, Mihail, Daniel et Teodor Anastase Cavalioti sont toujours de Moscopole. Le livre de Cavalioti imprimé à Venise en 1770 a été réédité par Johann Thunmann dans son œuvre: „Untersuchung über die Geschichte der östlichen europaïschen Völker", Moscople posséde douze mille maisons, dans les meilleurs temps, des églises, véritables œuvres d'art byzantin, et une ancienne imprimerie datant depuis le commencement du XVIII-ème siècle, probablement l'unique imprimerie de cette époque dans toute la péninsule balcanique.

La confusion entre „les Grecs et les orthodoxes" facilite la grécisation des éléments orthodoxes. L'église grécque se considère indépendante après la déclaration de l'indépendance de la Grèce et le patriarcat est contraint à donner son concours à Athènes.

La réaction des nationalités menacées ne tarde pas à se produire, malgré la protestation du patriarche. La grammaire de Boiagi, parue à Vienne en 1813, fut frappée de l'anatème du patriarche, ainsi que les livres albanais.

Eliade Rădulescu, Dimitrie Bolintineanu, le fils d'un Roumain de Macédoine, Apostol Mărgărit et la constitution de 1879 de la „Société de culture Macédo-Roumaine" — affermissent le mouvement. Les autorités religieuses opposent de la résistance. Le prêtre albanais Papacristo Negovani et le prêtre roumain de Corcea, Haralambie Balamaci ont été assassinés. Les persécutions suivantes et continues nous expliquent pourquoi à la liquidation

des possèssions européennes de l'empire ottoman, les Roumains ont insisté d'être incorporés à l'Albanie pour former un Etat Albano-Roumain.

Tous ces faits ont contribué à la déclaration de l'autocépholie de l'église orthodoxe albanaise, qui espère que le St. Synode Roumain lui donnera la bénédiction.

Les Roumains du Banat de la Jugo-Slavie

par V. Varadean

A la suite de l'injustice commise envers la Roumanie en accordant une partie du Banat à la Jugo-Slavie, un nombre de 150.000 Roumains sujets jugo-slavs tournent leur regard avec amertume vers leur mère-patrie. La conduite des gouvernements serbes vis-à-vis de ces opprimés frères est inqualifiable, ayant surtout en vu l'alliance roumain jugoslave, si longuement annoncé.

Voici quelques faits :

Les gardes nationales crées, dans les villages, le 1-er novembre 1918 de cent officiers roumains pour la surveillance publique, sont supprimées par les armées serbes. Celles-ci font leur entrée à Vărșeț le 17 novembre même année, tandis que les Roumains ont été empéchés de prendre part à l'assemblée de Alba-Julia le 1 décembre 1918. Cinquante neuf intellectuels roumains sont internés à Belgrad, tandis que les autres sont séquestrés dans leurs propres maisons.

Les écoles communales et conféssionales sont étatisées et les instituteurs reçoivent l'ordre d'apprendre le serbe dans le cours d'une année. Soixante-dix instituteurs passent la frontière, les autres sont remplacés par des instituteurs serbes, russes et bulgares. On procède de la même manière avec tous les employés roumains.

L'église n'a pas eu un meilleur sort. En 1919 on met sous séquestre le domaine de 816 **jugăre** de Marghita-Mare, après lequel s'ensuivirent d'autres sequestres de fortune écclésiastiques, séquestres qui sont encore aujourd'hui dans le même état.

Le jour de la Pentecôte 1920 on met sous séquestre la banque „Luceafărul", séquestre qui n'a été levé qu'en 1922.

Les villages sont obligés de tenir à leur frais les écoles roumaines étatisées, ne tenant aucun compte que les paysans roumains étaient soumis à d'autres impots déjà insupportables et qu'ils étaient spéculés sans justice par les employés administratifs, accoutumés aux systèmes ottomans.

La légation roumaine de Belgrade non seulement qu'elle est indifférente, mais elle donne aux Roumains des conseils contraires à leurs intérêts.

. Mais les oppréssions continuent. Un ordre du ministère de l'instruction introduit la langue serbe dans les écoles confessionales à partir de la prémière classe primaire, un autre interdit aux prêtres de catéchiser dans les écoles primaires et empêche la lecture des pastorales dans l'église. Les protestations des Roumains restent sans résultat.

Devant ces faits, le 10 février 1923 se forme à Alibunar le parti roumain qui met les fondements du journal „Graiul Românesc" et de „l'Association culturale' et ils élurent le premier député roumain dans la Scupcina. En 1927 ils élurent un député congragationel et créerent la gazette „Nadejdea" qui devient l'organe du parti roumain.

Les attaques des Serbes contre la vie culturale et économique des Roumains continuent. Ils n'etendent pas la réciprocité et interdisent aux Roumains d'aller faire leurs études en Roumanie, pendant que l'officialité roumaine généréuse envers les Serbes de chez nous signe des conventions, que les autres ne respectent pas et fraternise avec les opprésseurs de nos frères de Jugo-Slavie, ou elle envoie des ministres qui ne connaissent pas le roumain.

NOTES.

Le cycle des conférences de la Société „Frăţia Românească-Frăţilia".

Mr. le profésseur N. Iorga et Mr. le sénateur I. Grădişteanu ont tenu des conférences dans le cycle des conférences „le problème des roumains au delà des frontières organisées par la société des étudiants „Fraţia românească-Fraţilia".

M. Iorga croit nécésaire notre contact avec les Roumains des autres pays et analyse nos rapports avec les pays dans desquels ils se trouvent, pour pouvoir conclure la possibilité de les aider.

M. Grădişteanu constate avec amertume le complet désintéréssement de notre officialité en ce qui concerne les Roumains d'au dela de la frontière et demande plus de fermeté pour sauvegarder les intérêts de nos compatriotes qui ont besoin de notre appui.

Nos gouvernements doivent s'attribuer les doléances des minorités roumains et de les soutenir à l'aréopage des nations.

Vient de paraître:

Frăţia Românească-Frăţilia: Simion Mândrescu dans le service de notre unité nationale. Hommages de la part de la Société „La Fraternité roumaine Frăţilia" à son président d'honneur.

Sava Moraru: Chez nos frères, le livre des Roumains d'Istrie accompagné d'une explication.

Nous en reparlerons de ces deux œuvres.

GRAIUL ROMÂNESC (La favella rumena)
RIVISTA MENSILE DELLA SOCIETÀ «GRAIUL ROMÂNESC»
Anno III, No. 4—5 Aprile—Maggio 1929

STUDI

Una nuova autonomia della chiesa nei Balcani

di Dimitrie Beratti

Da poco tempo si è dichiarato costituito il primo sinodo della chiesa ortodossa albanese, attuandosi in questo modo l'autonomia che del resto era stata proclamata nel 1922, seguendo gli esempli degli altri paesi balcanici.

L'atteggiamento del patriarcato ecumenico di Constantinopoli è stato anche questa volta come nel passato: contrario alle tendenze d'indipendenza delle chiese nazionali della penisola balcanica.

Da tutte le nazioni dei Balcani, quelle che ebbero più da soffrire dalle intenzioni proseguite dal patriarcato ecumenico di Constantinopoli, furono i Rumeni e gli Albanesi. E naturale quindi che la proclamazione dell'autonomia della chiesa ortodossa albanese sia stata accolta dal patriarcato ecumenico con tutta l'animosità. A questa nuova situazione creata alla chiesa ortodossa albanese la Rumenia è interessata da tre punti di vista: in primo luogo perchè fra gli ortodossi dell'Albania c'è anche un notevole numero di Rumeni che hanno e debbono conservare le loro proprie chiese, libere da qualunque influsso straniero.

In secondo luogo, perche l'ortodossismo rumeno, dopo il disastro della Russia, è chiamato a prendere il posto di quest'ultima, perchè lo stato ortodosso più importante possa accrescere la sua autorità nel mondo ortodosso, evitando i conflitti ed i malintesi fra le chiese ortodosse per la consolidazione dei rapporti cosi indeboliti nel grembo della chiese ortodossa orientale.

In terzo luogo per la ragione, che i Rumeni e gli Albanesi hanno lottato e sofferto insieme per dei decenni di seguito, per la chiesa e la scuola nazionale, avendo lo stesso nemico: **la grecizzazione forzata** e soccorrendosi a vicenda durante il lungo dominio ottomano.

Nell'Albania è cominciato il movimento nazionale-culturale dei Rumeni della penisola balcanica. Moscopoli n'era il centro.

Da cui sono partiti i primi antesignanti della cultura nazionale, introducendo a Budapesta nella loro chiesa il rumeno accanto al greco. Di Moscopoli sono oriundi gli scrittori rumeni: Constantin Ucuta, Mihai, Daniil e Teodor Anastas Cavaliotti.

Il libro del Cavaliotti, publicato a Venezia nel 1770, è stato ristampato da Iohann Thunmann nel suo lavoro: **„Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker"**. Dodici mila case conta Moscopoli nei tempi migliori con delle chiese, veri monumenti di arte bizantina e con una stamperia del secolo XVII-e, forse l'unica stamepria di quel tempo in tutta quanta la penisola balcanica.

La confusione tra **„Greci"** e **„ortodossi"** facilita la grecizzazione degli elementi ortodossi. La chiesa greca si proclama autonoma dopo la dichiarazione dell'indipendenza della Grecia e il patriarcato è forzato di dare il suo concorso alla città d'Athene. Non tardò a prodursi reazione da parte delle nazionalità minacciate nel protesto ben inteso del patriarcato: La grammatica di Boiagi, apparsa nel 1813 a Vienna, fu colpita dell'anatema del patriarcato i lo stesso successe coi libri albanesi.

Eliade Rădulescu, Dimitrie Bolintineanu, figlio d'un Rumeno della Macedonia, Apostol Mărgărit e la costituzione nel 1879 della **„Società di cultura macedo-rumena"** accentuano questo movimento. Le autorità religiose oppongono resistenza. Sono stati uccisi il prete albanese Papacristo Negovani ed il prete rumeno di Corcea Haralambie Balamaci.

Le persecuzioni, che se ne seguirono e continuarono, si spiegano, perche alla liquidazione delle possessioni europee dell'Impero Ottomano i Rumeni hanno insistito di essere incorporati all'Albania, di formare uno stato albano-rumeno. Tutte queste considerazioni sono arrivate alla proclamazione dell'autonomia della chiesa ortodossa albanese la quale spera che il santo Sinodo rumeno le darà la benedizione.

Rumeni del Banato iugo-slavo

di V. Vărădean

In sequito all'ingiustizia, fatta alla Rumenia colla cessione di una parte del Banato alla Iugo-Slavia, sulla pianura della Puszta un numero di 150.000 Rumeni, sudditi iugo-slavi, guardano con amarezza nel cuore verso la terra-madre. La condotta dei governi serbi verso questi fratelli infelici è indegna, tenendo soprattutto conto della tanto cantata alleanza rumeno-iugoslava.

Alcuni fatti:

Le guardie nazionali, istituite il 1 di Novembre 1918 da 100 ufficiali rumeni nei villaggi per il controllo dell'ordine, sono soppresse dalle truppe serbe che entrano a Vârșet il 17 Novembre dello stesso anno, mentre i Rumeni sono stati impediti di intervenire all'Assemblea di Alba-Iulia il 1 Décembre 1918. Cinquanta nove Rumeni intellettuali sono internati a Belgrado e gli altri sequestrati nelle proprie case.

Le scuole comunali e confessionali si statizzano ed i maestri ricevono l'ordine d'imparare il serbo in un anno. Settanta maestri passano la linea di demarcazione, gli altri sono sostituiti da maestri serbi, russi, bulgari, come tutti gli impiegati rumeni.

Anche la chiesa non ebbe una sorte migliore. Nel 1919 si mette sotto sequestro il dominio di 816 jugeri di Marghita-Mare, dopo della quale sequono altri sequestri di beni ecclesiastici che si trovano oggi ancora sotto sequestro. Il giorno della Pentecoste del 1920 si mette sequestro sulla banca „Luceafărul", sequestro che si leva solo verso il 1922.

I villaggi sono obbligati di sussidiare dal proprio bilancio le scuole rumene statizzate, non tenendo conto del fatto, che i contadini rumeni sono

sogetti anche altrimente a intollerabili imposte e che sono sfruttati senza pietà dagli impiegati amministrativi abituati alle costumanze turche.

La legazione rumena di Belgrado non solo è assente, anzi dà dei consigli, ai Rumeni diametralmente opposti ai loro interessi.

Le oppressioni continuano: un ordine del Ministero della publica Istruzione introduce la lingua serba nelle scuole confessionali della I-a classe elementare e un altro vieta l'istruzione del catechismo da parte dei preti nelle scuole elementari come anche la lettura delle pastorali nella chiesa. Le proteste dei Rumeni rimangono senza effetto.

Davanti a questo stato di cose il 10 febbraio 1923 a Alibunar si fonda il partito rumeno e si mettono le basi della gazzetta „Graiul Românesc" e della „Società culturale" ed eligono il primo deputato rumeno nella Scupcina. Nel 1927 si elige un deputato congregazionale e si fonda la rivista **„Nădejdea"** che diviene l'organo del partito rumeno.

Gli assalti dei Serbi contro la vita culturale el economica dei Rumeni continuano. Neppure vogliono sentir parlare di reciprocità. Si vieta agli studenti di partire a studiare in Rumenia, mentre la Rumenia officiale, larga nel trattamento dei Serbi da noi, sottoscrive delle convenzioni che gli altri non rispettano e fa festa con gli oppressori dei nostri fratelli della Iugoslavia, dove accetta ministri che non sanno neppure il rumeno.

APPUNTI

Il ciclo delle conference della Società „Frăţia româneascâ-Frăţilia". Nel ciclo di conferenze **„Il problema dei Rumeni di oltre i confini,** organizzati dalla società di studenti **„Frăţia românească-Frăţilia"** hanno parlato fra altri il professore N. Iorga ed il senatore I. Grădişteanu.

Il professore N. Iorga considera necessario il contatto nostro di Rumeni di altrove ed analizza i nostri rapporti coi paesi dove si trovano, per tirare delle conclusioni sulle possibilità di soccorrerli.

Il Senatore Grădişteanu constata con dolore il completo desinteressamento della nostra autorità governative in ciò che riquarda i Rumeni di oltre i confini e chiedle una maggiore fermezza per la difesa dei nostri fratelli che hanno bisogno del nostro soccorso. I nostri governi debbono accogliere le doglianze delle minorità rumene e difenderle nell'areopago delle nazioni.

Sono apparsi:

Frăţia românească Frăţilia: Simion Măndrescu al servizio della nostra causa nazionale, omaggio della società „Frăţia Românească-Frăţilia" al loro presidente d'onore.

Sava Morariu: **Lu Frati Nostri (Presso i nostri fratelli)**. Libro dei Rumeni dell'Istria accompagnata da una spiegazione.

Torneremo su questi due lavori.

GRAIUL ROMÂNESC (Das rumänische Wort)
MONATSSCRIFT DES KULTURVEREINS „GRAIUL ROMÂNESC"
III. Jahrgang, No. 4—5 April—Mai 1929

AUFSÄTZE

Eine neue unabhängige Kirche im Balkan

von Dimitrie Beratti

Seit kurzem erfolgte die Konstituierung des ersten Synods der albanisch-ortodoxen Kirche, in dem also die Unabhängigkeit durchgeführt wurde, die nach Vorbild der anderen Balkanstaaten noch im Jahre 1922 proklamiert wurde.

Die Haltung der ökumenischen Patriarchalkirche von Konstantinopol war dieselbe, wie auch zuvor: gegen die Unabhängigkeitsbestrebungen der nationalen Kirchen der Balkanhalbinsel.

Wegen der von der ökumenischen Patriarchalkirche von Konstantinopol verfolgten Zwecke hatten unter allen Nationen der Balkanhalbinsel die Rumänen und Albanier am meisten zu leiden. Es ist also natürlich, dass die Nachricht von der Proklamierung der Unabhägigkeit der albanisch-orthodoxen Kirche vom ökumenischen Patriarchat aus Konstantinopol mit aller Feindseligkeit aufgenommen wurde. Für diese neue Lage, die der albanenischen Kirche erstanden ist, trägt Rumänien aus drei Gründen besonderes Interesse:

1. Weil unter den Orthodoxen Albaniens eine beträchtliche Zahl Rumänen lebt, die ihre eigenen, von allen fremden Einflüssen freien Kirchen haben und bewahren müssen.

2. Weil die rumänische Orthodoxie nach dem Zusammenbruche Russlands geradezu bestimmt ist, seinen Platz, als der bedeutendste orthodoxe Staat einzunehmen und ihr Ansehen in der orthodoxen Welt immer zu vergrössern, um die Zwistigkeiten zwischen den orthodoxen Kirchen zwecks Befestigung der östlichen Kirchen beizulegen.

3. Weil die Rumänen und Albanier jahrzehntelang für ihre nationale Kirche und Schule gegen denselben Feind: die gewaltsame Griechisierung gekämpft und gelitten haben.

In Albanien hat die nationale Kulturbewegung der Rumänen aus der Balkanhalbinsel begonnen. Moskopoli war der Hauptmittelpunkt. Von hier gingen die ersten Pioniere der nationalen Kulturbestrebungen aus, indem sie in Budapest in ihrer Kirche die rumänische Sprache als gleichberechtigt der griechischen zur Seite stellten.

Aus Moskopoli sind die rumänischen Schriftsteller: Constantin Ucută, Mihai, Daniil und Teodor Anastase Cavalioti. Das 1770 in Venedig erschienene Buch Cavaliotis wurde von Johann Thunmann in seinen „Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker" neu herausgegeben. Moskopoli hat zwölftausend Häuser, darunter Kirchen, die Bauten wahrer bysantinischer Kunst darstellen, und eine noch aus dem 18. Jh. beste-

hende Buchdruckerei, vielleicht die einzige zu jener Zeit in der ganzer Balkanhalbinsel.

Die Verwechslung von „Griechen" und „Orthodoxen" erleichtert die Griechisierung der orthodoxen Elemente. Die politische Unabhängigkeit Griechenlands hatte bald auch die de Kirche zur Folge und das Patriarchat sah sich genötigt, Athen in diesen Bestrebungen zu unterstützen. Die Reaktion der bedrohten Nationen liess aber auch nicht lange auf sich warten, trotz der unablässigen Proteste Konstantinoples: Boiagis 1813 in Wien erschienene Grammatik wie auch alle anderen albanischen Bücher wurden vom Patriarchat mit dem Banne belegt.

Eliade Rădulescu, Dimitrie Bolintineanu, der Sohn eines mazedonischen Rumänen, Apostol Mărgărit und der 1879 ins Leben gerufene „Mazedo-Rumänische Kulturverein" verstärken diese Bewegung. Die kirchlichen Behörden setzen Widerstand entgegen. Der albanische Pfarrer Papacristo Negovani und der rumänische Pfarrer aus Corcea Haralambie Balamaci wurden ermordet. Diese und die folgenden Nachstellungen machen uns erklärlich, warum die Rumänen bei Aufteilung der türkischen Besitzungen auf dem Balkan darauf hinarbeiteten, Albanien angeschlossen zu werden, um einen albanisch-rumänischen Staat zu begründen. Alle diese Bestrebungen führten zur Proklamierung der Unabhängigkeit der albanisch-orthodoxen Kirche, die hoffentlich den Segen des rumänischen Synods haben wird.

Die Rumänen aus dem Jugo-Slavischen Banat

von V. Vărădean

Nach der ungerechtfertigten Abtretung eines Teiles des rumänischen Banates an Jugo-Slavien, blicken über 150.000 Rumänen mit bitterem Schmerze im Herzen nach ihrem Mutterlande. Das Betragen der serbischen Regierungen diesen unglücklichen Brüdern gegenüber ist unerhört, um so mehr als die rumänisch-jugo-slavische Allianz mit so viel Lärm hinaustrompetet wird.

Einige Tatsachen:

Die am 1. November 1918 von hundert rumänischen Offizieren zwecks Aufrechterhaltung der Ordnung begründeten Nationalgarden wurden noch am 17. desselben Monats von den serbischen Truppen aufgelöst und die Rumänen von der Beteiligung an der Volksversammlung vom 1. Dezember 1918 in Alba Julia abgehalten. Neunundfünfzig intellektuelle Rumänen wurden in Belgrad interniert, die anderen in ihren Häusern festgehalten.

Die Gemeinde- und Konfessional-Schulen wurden verstaatlicht und die Lehrer erhielten den Auftrag, innerhalb eines Jahres serbisch zu lernen. Siebzig Lehrer überschreiten die Grenze und werden natürlich wie auch alle anderen rumänischen Beamten durch Serben, Russen und Bulgaren ersetzt.

Auch die Kirche hatte kein besseres Los. 1919 wurden 816 Joch aus dem Marghita-Mare-Gebiet beschlagnahmt, worauf die Sequestration auch anderer bedeutender Kirchengüter folgte, die noch heute beschlagnahmt sind.

Zu Pfingsten 1920 wurde das Bankhaus „Luceafărul" sequestriert und erst 1922 wieder freigegeben. Die Dörfer sind verpflichtet, aus ihrem Etat die rumänischen Schulen zu unterhalten, wobei missachtet wird, dass die rumänische Bevölkerung auch sonstige unerträgliche Steuern zu entrichten hat, und von den mit türkischen Gewohnheiten vertrauten Beamten auf rücksichtsloseste Weise ausgebeutet wird.

Die rumänische Gesandtschaft in Belgrad ist nicht nur abwesend, sondern erteilt den Rumänen Ratschläge, die ihren Interessen geradezu entgegengesetzt sind.

Die Bedrückungen dauern an: Ein Erlass des Unterrichtsministeriums führt die serbische Sprache schon in der ersten Volkschulklasse der Konfessionalschulen ein, ein anderer untersagt die Katechisation in den Volksschulen. Die Proteste der Rumänen bleiben erfolglos.

Angesichts dieser Sachlage bildete sich am 10. Februar 1923 in Alibunar „Die rumänische Partei", es wurden die Zeitung „Graiul Românesc" (Die rumänische Sprache) und ein „Kultureller Verein" ins Leben gerufen. Im selben Jahre wird ein Abgeordneter in die Skuptschina gewählt. 1927 wird ein Kongregationsabgeordneter gewählt und die Zeitung „Nădejdea" (Die Hoffnung) gegründet, die das Organ der rumänischen Partei wird.

Die Angriffe der Serben gegen das kulturelle und ökonomische Leben der Rumänen dauern noch heute fort. Von Gegenseitigkeit wollen sie nicht hören. Den Studenten wird verboten Studien halber nach Rumänien zu fahren, während das offizielle Rumänien, sehr wohlwollend in der Behandlung der in Rumänien wohnen den Serban ist, Verträge abschliesst, die die anderen nicht beachten, und mit den Bedrückern unserer Brüder aus Jugo-Slavien zecht, wohin es übrigens Minister schickt, die rumänisch nicht sprechen können.

ANMERKUNGEN

Vortragszyklus des Vereins „Frăția Românească-Frățilia"

Im Rahmen des vom Verein „Frățilia" organisierten Vortragszyklus **„Das Problem der Rumänen jenseits der heutigen Grenzen"** haben unter Anderen auch Herr Prof. N. Jorga und Herr Senator J. Grădișteanu Vorträge gehalten.

Herr Jorga hält unseren Kontakt mit den Rumänen aus den Nachbarstaaten für notwendig und unterzieht unsere Beziehungen zu den Ländern mit rumänischer Minorität einer genauen Prüfung, um zu Schlussfolgerungen zu gelangen, wie dieser geholfen werden könnte.

Herr Grădișteanu stellt mit Bedauern fest, dass die offiziellen Kreise Rumäniens diesem Problem vollkommene Interesselosigkeit entgegenbringen,

und verlangt in den Bestrebungen unseren Brüdern zu helfen mehr Tatkraft aufzubringen. Unsere Regierungen müssen sich die Beschwerden der rumänischen Minoritäten aneignen und sie im Völkerbund vertreten.

NEUERSCHEINUNGEN:

„Frăţia Românească-Frăţilia": Simion Mândrescu im Dienste unserer nationalen Einheit. Huldigungsschrift seitens des Vereins „Frăţia Românească-Frăţilia" ihrem Ehrenpräsidenten dargebracht.

Sava Morariu: Lu Fraţi Nostri. Das Buch der Rumänen aus Istrien.

Wir werden auf beide des näheren zurückkommen.

GRAIUL ROMÂNESC (The Roumanian Speech)
MONTHLY REVIEW OF THE CULTURAL SOCIETY «GRAIUL ROMÂNESC»
Vol. III, No. 4—5 April—May 1929

STUDIES

A new independent church in the Balcan

by Dimitrie Beratti

Not long ago, the first synod of the Albanian Orthodox Church has declared itself constituted, thus realizing the independence of the church, which in fact was proclaimed in 1922, following the example of other Balcan states.

The attitude of the Ecumenical Patriarchate from Constantinople has been at present, as in the past, against the tendencies of independence of the national churches from the Balcan Peninsula.

Amongst all the nations from the Balcans the Rumanians and the Albanians have suffered most, on account of the aims pursued by the Ecumenical Patriarchate from Constantinople. Therefore, it is natural that the news of the proclamation of the independency of the Albanian Church have been received by the Ecumenical Patriarchate with great animosity. In this new situation, wich is created to the Albanian Orthodox Curch, Rumania is interested from three points of view:

First, because amongst the orthodox people of Albania there are also a very great number of Rumanians, who have and must take care of their own churches, free from all foreign influences.

Secondly, because the Rumanian Orthodoxy after the disaster of Russia has to take the place of this, as the most important orthodox state and to increase its prestige in the Orthodox World and to prevent all the quarrels and misunderstandings between the orthodox churches, in order to consolidate the relations already loose in the Eastern Orthodoxy.

Thirdly, because the Rumanians and the Albanians have fought and suffered together, a long time, on account of the national church and school, having the same enemy: **the forced hellenization** and have mutually helped one another during the Ottoman rule.

In Albania has begun the national-cultural movement of the Rumanians from the Balcan Peninsula. Moscopole was the centre. Fram here have started the first pioneers of national culture, introducing in their church at Budapest the Rumanian language, by the side of the Greek language. The Rumanian writers: Constantin Ucuta, Mihail, Daniil and Teodor Anastas Cavalioti are from Moscopole. Cavalioti's book, printed in Venice in 1770, has been re-edited by Johann Thunmann in his work „Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker".

Moscopole had twelve thousand houses in better times, with churches, real monuments of Byzantine art and also a printing press from the beginning of the 18-th century, probably the only printing press, at that time, in the whole Balcan Peninsula.

The confusion between the Greeks and Ortodoxy helps the hellenization of orthodox elements. The Greek church declared itself independent after the declaration of the independence of Greece an the Patriarchate was forced to give Athens all its help. The reaction on the part of the threatened nationalities, did not delay long to show itself, of course, in the protest of the Patriarchate: Boiagi's grammar, printed in Viena in 1813, was anathematised by the Patriarch. The same happened with the Albanian books.

Eliade Rădulescu, Dimitrie Bolintineanu, the son of a Rumanian from Macedonia, Apostol Mărgărit and the formation of the „Macedo-Rumanian cultural society" strengthened the movement. The religious authorities resisted. The Albanian priest Papacristo Negovani and the Rumanian priest Haralambie Balamaci of Corcea, have been assassinated. The persecutions that followed and continued explain why, on the occasion of the liquidation of the European possessions of the Ottoman Empire, the Rumanians have insisted to be incorporated to Albania, in order to form a Albano-Rumanian state. All these things have led to the declaration of independence of the Albanian Orthodox Church, which ils hoping, that the Holy Synod of Rumania will give its approval.

The Roumanians from the Jugo-Slavian Banat

by V. Vărădean

After the injustice done to Rumania, by giving a part of Banat to Jugo-Slavia, on the wide Hungarian plain „Pusta" a number of 150.000 Rumanians, Jugo-Slavian subjects, look with bitterness in their souls to the mother-country. The behaviour of the Jugo-Slavian governments towards these unfortunate brothers is unqualifiable, especially when we take into consideration the so much talked about Rumanian-Jugo-Slavian alliance.

A few facis:

The national guards, formed on the 1-st of November 1918 by a hundred Rumanian officers in the villages, to keep order, were disbanded by the Serbian troops, which entered Vârşeţ on the 17-th of November the same year and also the Rumanians have been hindered to take part at the great meeting in Alba Julia on the 1-st December 1918. Fifty nine Rumanian intellectuals have been taken to Belgrade and the rest were shut up in their own housses.

The village and church-schools have been incorporated into the State-schools and the teachers have received orders to learn The Serbian language, in the course of a year. Seventy teachers have passed over the borders and in their stead have been placed Serbian, Russian, Bulgarian teachers, as well as in the place of all the Rumanian officials.

The Church did not enjoy a better fate. In 1919 a domain of 816 acres of land, in Marghita Mare, has been sequestered; after that followed several other confiscations of church properties, which are even to-day under sequestration.

On Whit-Sunday 1920 was sequestered the bank „Luceafărul"; the sequestration of wich has been taken off only in 1922.

The villages are obliged to keep with their own **money** the Rumanian schools, though they have become State schools, and they do not take into consideration the fact, that the Rumanian peasantry is also subject to unbearable taxes and that they are plundered mercilessly by the administrative officials, accustomed with the Turkish systems.

The Rumanian legation from Belgrade proves to be not only absent, but it gives advices to the Rumanians, altogether contrary to their interests.

The persecutions continue: an order from the Minister of Public Instruction introduces the serbian language in the church schools, beginning with the first class of the primary school, and another forbids the teaching of the catechism by the priests in the primary schools, as well as the reading of pastoral letters in churches. The protests of the Rumanians have remained without results.

Considering this state of things, on the 10-th of. February 1923 was founded, in Alibunar, the Rumanian party and the bases of the newspaper „Graiul Românesc" and of the „Asociaţia Culturală" have been laid down; afterwards they chose the first Rumanian deputy in Scupcina. In 1927 a congregational deputy is chosen and the journal „Nădejdea" is founded, which becomes an organ of the Rumanian party.

The attacks of the Serbians continue against the cultural and economical life of the Rumanians. Of mutualism they don't want to hear. They hinder the students to come to Rumania for their studies and in the meantime official Rumania, liberal in her treatment towards the Serbians from our country, is signing conventions which others do not respect and drinks the health of the oppressors of our brothers from Jugo-Slavia, where are sent ministers who do not even know the Rumanian language.

NOTES

The cycle of conferences of the Rumanian Brotherhood Society called „Frățilia".

In the cycle of conferences „the Problem of the Rumanians who live over the borders" organised by the student society Rumanian Brotherhood „Frățilia" have spoken among others Professor N. Iorga and Mr I. Grădișteanu, M. P.

Profesor Iorga believes that the contact with the Rumanians outside our country is necessary and he analyses our relations with those countries where they live in, to draw conclusions as to the possibilities of helping them.

Mr I. Grădișteanu observes with great distress the total carelessness of our officiality about the Rumanians, who live over the boundaries and asks with greater solicitude to defend our brothers, who need our help. Our governements must assume the complaints of the Rumanian minorities and support them before the Areopagus of the nations.

The following works have appeared:

Rumanian Brotherhood „Frățilia": Simion Mândrescu in the service of our national union. Homage from the part of the Rumanian Brotherhood Society „Frățilia" to her honorary chairman.

Leca Morariu: Lu Frati Nostri (To our brothers). The book of the Rumanians from Istria, accompanied by an explanatory note.

We will write again about these two works.